

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

СТЕПАНЕНКО АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

УДК 343.141/143(477)

СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ
«ПОЗА РОЗУМНИМ СУМНІВОМ»
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Спеціальність 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса - 2017

Дисертацією є рукопис.

Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти та науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України
АЛЕНІН Юрій Павлович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
ШУМИЛО Микола Єгорович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри правосуддя
юридичного факультету;

кандидат юридичних наук, доцент
ДРОЗДОВ Олександр Михайлович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться «_____» _____ 2017 р. о _____ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса,
вул. Фонтанська дорога, 23.

Автореферат розісланий «_

2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

//

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стратегія інтеграційного розвитку України передбачає, зокрема, впровадження міжнародних стандартів судочинства у правову систему України. Одним із таких кроків було закріплення законодавцем у Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 р. (далі - КПК України) положення про необхідність винесення судового рішення лише за наявності доведеної вини особи поза розумним сумнівом. Зміст та значення даної конструкції жодним чином не роз'яснено в КПК України та інших нормативно-правових актах, незважаючи на те, що така конструкція є однією з ключових при винесенні судового рішення.

Як будь-яка інша діяльність, кримінальне судочинство є процесом прийняття рішень, однією з проблем якого є невизначеність. За умов повної визначеності, коли відсутня можливість для альтернативних дій, по суті і немає ніякої проблеми: рішення приймається однозначно, автоматично, часто навіть не зачіпаючи сферу свідомості. Процес вибору стає проблемою лише тоді, коли присутня невизначеність стосовно здійснення дій, спрямованих на досягнення певної мети, кінцевого результату, вибір альтернативи. Таким чином, процес прийняття рішення - похідне від невизначеності ситуації, в якій він відбувається. Тим більш проблематичним стає питання здійснення вибору в кримінальному провадженні, прийнятті владно-розпорядчого рішення, де наявне складне співвідношення прав і свобод людини, з одного боку, та інтересів суспільства і держави - з іншого. При цьому особливого значення набуває встановлення фактичних обставин кримінального провадження, а саме необхідної для прийняття рішення кількісної та якісної характеристик наявних у провадженні фактичних обставин. Тому цілком логічним виглядає нормативне регулювання цієї діяльності та встановлення законодавчих вимог, правил та настанов для суб'єкту прийняття рішення (далі - СПР) для гарантування належного виконання завдань кримінального провадження. Ці вимоги повністю стосуються й запровадженого у КПК України стандарту доказування «поза розумним сумнівом».

Варто зазначити, що в цілому у вітчизняній науковій юридичній та кримінально-процесуальній літературі зокрема, бракує комплексних теоретичних досліджень, присвячених визначенню правової природи, поняття та характеристики стандартів доказування, в тому числі стандарту доказування «поза розумним сумнівом». Утім, окремі питання стандартів доказування та стандарту доказування «поза розумним сумнівом» зокрема, були розглянуті такими вітчизняними вченими, як: В. В. Баранкова, В. А. Бігун, Л. М. Білецька, В. В. Вапнярчук, І. В. Гловюк, Н. В. Глинська, В. П. Гмирко, О. М. Дроздов, В. С. Зеленецький, В. М. Іщенко, В. В. Комаров, О. В. Литвин, Л. М. Ніколенко,

П. В. Прилуцький, Б. П. Ратушна, Х. Р. Слюсарчук, І. А. Тітко, М. Є. Шумило та ін.

Серед зарубіжних учених питанням дослідження стандартів доказування та стандарту доказування «поза розумним сумнівом» займалися такі вчені, як: О. С. Александров, С. Л. Будилін, Дж. Вітман, С. Гаак, Л. Зонгжі, К. Енгель, А. С. Золотарев, К. Б. Калиновский, К. М. Клермонт, А. А. Кухта, І. В. Решетнікова, Д. Кей, Т. Сколнік, О. В. Смирнов, Г. К. Смирнов, В. А. Шабас, Б. Шапіро, Е. Шервін та інші.

Проте, на дисертаційному чи монографічному рівнях у вітчизняній науці кримінально-процесуального права питання стандарту доказування «поза розумним сумнівом» не досліджувалися. У зв'язку з цим, існує нагальна потреба у спеціальному комплексному дослідженні окресленої теми, спрямованого на визначення правової природи та поняття стандарту доказування «поза розумним сумнівом», розкриття його змісту, аналіз практики реалізації та взаємодії з іншими інститутами кримінального провадження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана у межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Удосконалення сучасного кримінально-процесуального законодавства та забезпечення його ефективності в умовах правової реформи» на 2011-2015 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 рр. (ДРН 0110Ш00671), а також плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Динаміка кримінального процесуального законодавства України: досвід та перспективи» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 рр. (ДРН 0116Ш01842).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розкриття сутності стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та його реалізації у кримінальному провадженні на основі положень КПК України 2012 р., а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення його нормативної регламентації.

Для досягнення зазначеної мети вирішувалися такі завдання:

з'ясувати основні вектори розвитку та становлення стандарту доказування «поза розумним сумнівом»;

визначити поняття стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та його місце в системі стандартів доказування;

визначити мету доказування з позиції стандарту доказування («поза розумним сумнівом»);

надати детальну характеристику практиці застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на національному рівні, в тому числі у кримінальному провадженні України та окремих зарубіжних країн;

проаналізувати теорію та практику застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на міжнародному рівні;

з'ясувати співвідношення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та внутрішнього переконання в рамках кримінального процесуального законодавства України;

визначити співвідношення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та вирішення цивільного позову та міжгалузевої преюдиції в рамках кримінального процесуального законодавства України;

сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до кримінального процесуального законодавства України у сфері реалізації стандарту доказування «поза розумним сумнівом».

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у кримінально-процесуальному доказуванні.

Предметом дослідження є стандарт доказування «поза розумним сумнівом» в кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дисертаційного дослідження є поєднання теоретичного та практичного підходів, в рамках яких застосовувались загальнонаукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. За допомогою діалектичного методу поглиблено понятійний апарат, з'ясовано сутність та ознаки стандарту доказування «поза розумним сумнівом» (п. 1.1). Формально-юридичний та логіко-семантичний методи дали змогу визначити необхідний термінологічний інструментарій (п.п. 1.1, 1.2). Аналітичний метод застосовувався в частині вивчення наукової літератури, узагальнення окремих позицій вчених, дослідження судової практики та формулювання висновків і пропозицій (п.п. 2.1, 2.2, 3.2). За допомогою герменевтичного методу було здійснено тлумачення положень кримінального процесуального законодавства та аналіз наукових позицій учених, що в результаті дало змогу досягнути ясності щодо розуміння стандарту доказування «поза розумним сумнівом» (п.п. 1.1, 1.2, 2.1, 2.2). Історичний метод використовувався при дослідженні основних векторів розвитку та становлення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» (п. 1.3). Застосування системно-структурного методу дослідження дозволило продемонструвати місце та значення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у системі стандартів доказування та у співвідношенні з іншими положеннями кримінального процесуального права та законодавства (п.п. 1.1, 3.1, 3.2). Порівняльно-правовий (компаративістський) метод сприяв розробці

основних підходів до визначення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на національному та міжнародному рівнях (п.п. 1.2, 2.1, 2.2, 3.2). Функціональний метод дав змогу визначити функціональне значення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у системі кримінального процесуального права України (п.п. 1.1, 2.1, 2.2, 3.2). Використання статистичного методу забезпечило обґрунтування теоретичних положень роботи даними судової статистики (п.п. 2.1, 2.2, 3.1, 3.2). Логіко-нормативний метод використовувався для формулювання доповнень до чинного законодавства України (п.п. 1.2, 3.1, 3.2).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних учених з філософії, історії, психології, теорії права, криміналістики, кримінального, кримінального процесуального, цивільно-процесуального, господарсько-процесуального права та інших юридичних наук.

Нормативну основу дослідження становлять пам'ятки кримінального процесуального права, які застосовувалися на українських землях, акти чинного законодавства України та законодавства зарубіжних держав (Австралія, Грузія, Канада, Китайська Народна Республіка, Нова Зеландія, Російська Федерація, Сполучене Королівство, Сполучені Штати Америки, Французька Республіка, Федеративна Республіка Німеччина).

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять рішення вітчизняних місцевих та апеляційних судів, розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2012-2016 роки, рішення міжнародних судових інстанцій (Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ), Міжнародний кримінальний суд (далі - МКС), Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії (далі - МТКЮ), Міжнародний трибунал щодо Руанди (далі - МТР)), а також рішення судів зарубіжних країн (Австралія, Канада, Нова Зеландія, Російська Федерація, Сполучене Королівство, Сполучені Штати Америки).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці спеціальним комплексним дослідженням стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні з урахуванням міжнародного та європейського досвіду в умовах дії КПК України 2012 р.

У межах здійсненого дослідження отримано такі результати, які мають наукову новизну:

вперше:

обґрунтовано, що формулювання «поза розумним сумнівом» є різновидом більш широкого поняття «стандарт доказування», яке в свою чергу характеризується такими ознаками, як: 1) варіативність стандарту доказування залежно від сфери застосування та предмету розгляду; 2) тісний взаємозв'язок стандарту доказування та тягара (обов'язку)

доказування; 3) стандарт доказування є певним критерієм (порогом) прийняття рішення для СПР, встановлюючи певний рівень (міру) доведеності для визнання певного факту існуючим;

доведено, що з позиції стандарту доказування «поза розумним сумнівом» метою кримінально-процесуального доказування є достовірність як найбільший ступінь ймовірності;

на основі історичного методу розкрито основні вектори розвитку стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні, до яких віднесено раціоналістичний (як засіб боротьби з невизначеністю) та теологічний (як засіб боротьби з «тягарем осуду особи»);

доведено, що стандарт доказування «поза розумним сумнівом» не суперечить концепції внутрішнього переконання та формалізує психологічний аспект, надаючи відповідь на питання достатності наявних у провадженні доказів для прийняття кримінально-процесуального рішення;

удосконалено:

класифікацію стандартів доказування, в основу якої покладені наступні критерії: 1) галузь застосування; 2) ступінь вимогливості (ймовірності); 3) правовий характер рішення, що приймається (у кримінальному провадженні); 4) стадія кримінального провадження; 5) СПР;

аргументацію позиції щодо недоцільності використання категорії «істина» у кримінальному процесуальному законодавстві та подальшого її використання як мети доказування в силу невизначеності самої категорії та обмеженості можливостей кримінально-процесуального доказування;

теоретичні положення щодо ймовірнісного характеру судових рішень та неминучості виникнення судових помилок, які можуть бути розподілені за допомогою встановлення стандарту доказування «поза розумним сумнівом». Відповідно до даного стандарту можливо стверджувати, що суспільство через законодавця встановлює більшу неприйнятність судових помилок Типу I (засудження невинного), ніж помилок Типу II (виправдування винного);

дістало подальшого розвитку:

положення про необхідність надання судьями належного рівня вмотивованості судових рішень, що має забезпечити виконання обов'язку подолання стороною обвинувачення розумних сумнівів у вині особи, та забезпечення ефективного способу перевірки застосування судом стандарту доказування «поза розумним сумнівом»;

аргументація щодо необхідності розширення дії концепції стандарту доказування у вітчизняній правовій системі та впровадження її дії за межі виключно кримінального процесу;

положення про можливість залишення цивільного позову без розгляду у випадку винесення кримінальним судом виправдувального вироку з мотиву недоведеності вини особи та подальшого звернення з таким позовом до суду

у порядку цивільного судочинства. Такий порядок узгоджується з концепцією стандарту доказування та практикою ЄСПЛ та не може розглядатися як порушення презумпції невинуватості особи згідно зі ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - ЄКПЛ).

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, сформульовані в дисертаційній роботі, можуть бути використані у:

науково-дослідній сфері - для подальших розробок проблематики стандартів кримінально-процесуального доказування;

правотворчій діяльності - при розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері стандартів кримінально-процесуального доказування;

правозастосовній діяльності - для підвищення ефективності та передбачуваності практичної діяльності органів кримінальної юстиції щодо застосування стандартів кримінально-процесуального доказування;

навчальному процесі - при викладанні нормативного курсу «Кримінальний процес» та спеціальних курсів «Судовий контроль у кримінальному судочинстві», «Прийняття кримінально-процесуальних рішень», «Теорія доказів у кримінальному провадженні», а також при підготовці методичних матеріалів, підручників, навчальних посібників із зазначених дисциплін (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в навчальну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 26 вересня 2016 р.).

Апробація результатів дисертації. Дисертацію обговорено та схвалено на міжкафедральному семінарі кафедр кримінального процесу та криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати дослідження було оприлюднено на десяти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях круглих столів, у тому числі: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні» (м. Одеса, 27 листопада 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми державотворення та правотворення в Україні» (м. Сімферополь, 13-14 грудня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій ювілею академіка С. В. Ківалова «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2014 р.); Круглому столі до 80-річчя з дня народження професора А. Я. Дубинського «Проблемні питання застосування КПК України в сучасних умовах» (м. Київ, 4 квітня 2014 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування» (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.); Всеукраїнській науковій конференції молодих учених, аспірантів та студентів «VI Всеукраїнські наукові читання з кримінальної юстиції пам'яті професора В. П. Колмакова» (м. Одеса, 18 квітня 2015 р.);

Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15-16 травня 2015 р.); Міжнародному круглому столі «Інформаційне забезпечення розслідування злочинів» (м. Одеса, 29 травня 2015 р.); V Міжнародній науковій конференції «Адвокатура: минуле та сучасність» (м. Одеса, 14 листопада 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладені у 16 публікаціях, у тому числі 4 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджений МОН України, 1 науковій статті, опублікованій у виданні України, яке включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз (РИНЦ, Scholar Google, ОАІ, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus), 1 науковій статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, та 10 тезах доповідей на науково-практичних конференціях і засіданнях круглих столів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, 3 розділів, що містять 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (545 найменувань). Повний обсяг дисертації складає 234 сторінки, з яких основного тексту - 182 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлюються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дослідження, зазначається про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Теоретичні основи стандарту доказування «поза розумним сумнівом»» складається з трьох підрозділів, в яких визначено поняття стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та його місце в системі стандартів доказування, мету доказування в розрізі дії стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та основні вектори становлення стандарту доказування «поза розумним сумнівом».

У **підрозділі 1.1. «Поняття стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та його місце в системі стандартів доказування»** визначено, що вираз «поза розумним сумнівом», який використовується у кримінальному провадженні, є формою закріплення вимоги щодо доведеності вини обвинуваченого та винесення судом обвинувального вироку. Така форма активно застосовується як країнами системи англо-американського (загального) права, так й окремими країнами системи романо-германського

(континентального) права (ФРН), країнами азійського регіону та СНД. Водночас даний термін використовується й міжнародними судовими установами, в тому числі й ЄСПЛ. Формулювання «поза розумним сумнівом» у законодавстві та науковій доктрині зазначених країн та міжнародних судових органів визначається як певний стандарт доказування.

Зазначено, що стандарт доказування як правова категорія є багатоаспектним, складним поняттям і, таким чином, не має однозначного трактування та розуміння як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних дослідників.

Обґрунтовано, що категорія «стандарт доказування» має наступні основні риси та елементи, що характеризують та складають її зміст: 1) існують різні види стандартів доказування; 2) стандарт доказування пов'язаний із тягарем (обов'язком) доказування; 3) він є певним критерієм (порогом) прийняття рішення для СПР і встановлює певну міру, ступінь доведеності (переконання/впевненості СПР) з досягненням якої факт вважається встановленим.

У підрозділі визначено, що концепція стандарту доказування та зокрема його виду «поза розумним сумнівом», пов'язана з виконанням саме тягара переконання (правового/юридичного тягара) як одного з видів тягара доказування. Сторона повинна виконати покладений на неї тягар переконання (правовий/юридичний тягар) до певного рівня (стандарту доказування), що визначений законом, шляхом надання доказів та переконання за їх допомогою судді чи присяжного в існуванні певного факту (фактів). Питання щодо виконання тягара переконання (правового/юридичного тягара) вирішується суддею та/чи присяжним наприкінці судового розгляду.

У підрозділі 1.2. **«Мета доказування та стандарт доказування «поза розумним сумнівом»: від істини до ймовірності (достовірності)»** обґрунтовується, що концепція стандарту доказування та «поза розумним сумнівом» зокрема, в якості певного критерію (порогу) прийняття рішення йде в розріз із традиційними підходами вітчизняної кримінально-процесуальної доктрини до істини як мети доказування.

Обґрунтовано, що з огляду на недосконалість самого терміну «істина» та обмеженість як самого кримінально-процесуального доказування (пізнання), так і окремих процедур, які свідомо жертвують цією самою «істиною» чи з міркувань швидкості, чи відсутності інтересу (зникнення соціального конфлікту, тобто недоцільності здійснення кримінального провадження), видається недоцільним використання терміну «істина» в сфері кримінального судочинства як мети доказування. Заміною даного терміну має стати достовірність, яка має розумітися як найвищий можливий ступінь ймовірності, що з позиції стандарту доказування «поза розумним сумнівом» означає відсутність у СПР розумних сумнівів.

Зроблено висновок, що через ймовірнісний характер судових рішень судові помилки є невід'ємною частиною їх певної сукупності, які можуть бути двох типів: 1) засудження невинного (Тип I) та 2) виправдування винного (Тип II). Такі помилки є пов'язаними між собою, і, таким чином, стандарт доказування виступає в якості механізму розподілу помилок та є відображенням потреб суспільства у безпеці та свободі.

У *підрозділі 1.3. «Основні вектори становлення стандарту доказування «поза розумним сумнівом»»* досліджено генезис стандарту доказування «поза розумним сумнівом», що дозволило виокремити два підходи до розвитку даної концепції: раціоналістичний (загальний) та теологічний. У рамках першого підходу головним чинником виникнення та розвитку стандарту доказування «поза розумним сумнівом» виступає невизначеність, яка супроводжувала суддів та присяжних під час судового розгляду, та філософська думка XVII-XVIII ст.ст., що намагалася побороти цю невизначеність та надати допомогу суддям та присяжним при винесенні рішень. У рамках другого підходу корінням даної концепції є релігійні та моральні переживання суддів та присяжних, які неминуче відчували на собі так званий «тягар осуду особи» (не обов'язково помилкового осуду невинної особи). Таким чином, концепція «розумного сумніву» виникла у спробі зняти даний тягар та забезпечити дієвість судової системи.

Зазначено, що стандарт доказування «поза розумним сумнівом» незалежно від підходу вперше був згаданий наприкінці XVIII ст. - початку XIX ст. у справах так званої «Бостонської бійні» (Boston massacre trials) у 1770 році в судах, на той час американських колоній Великобританії, та сформувався в судових рішеннях американських та англійських судів у середині - кінці XIX століття.

Другий розділ «Національний та міжнародний досвід застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом»» складається з двох підрозділів, один з яких включає два пункти, і присвячений дослідженню та аналізу практики застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на національному (в тому числі вітчизняному) та міжнародному рівнях і з'ясуванню основних підходів до його визначення.

У *підрозділі 2.1. «Практика застосування та визначення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на національному рівні»* було досліджено досвід таких країн, як США, Сполучене Королівство, Канада, Австралія та Нова Зеландія.

Встановлено, що в доктрині та судовій практиці США відсутня єдина позиція щодо розуміння стандарту доказування «поза розумним сумнівом», який тим не менше був визнаний Верховним Судом США (далі - ВС США) як складова належної правової процедури. Однак ВС США визнав, що надання роз'яснень з приводу розуміння стандарту доказування «поза розумним

сумнівом» є правом суду, а не його обов'язком, який тим не менше повинен вказати на необхідність доведення вини підсудного стороною обвинувачення поза розумним сумнівом. Така ситуація спричинила те, що на федеральному рівні та рівні окремих штатів існують три підходи: 1) суди надають визначення розумного сумніву; 2) суди не надають визначення розумного сумніву, проте на прохання присяжних надають такі пояснення, хоча остаточне рішення залежить від розсуду судді; 3) суди не надають жодних пояснень.

Відповідно серед тих юрисдикцій, що надають визначення, відсутня єдина позиція щодо роз'яснення стандарту доказування «поза розумним сумнівом», проте можна виокремити наступні найпоширеніші підходи: 1) як таку переконливу доведеність/переконаність, на яку розважлива людина поклалась би при прийнятті найбільш важливих рішень у власному житті, або розумний сумнів є таким сумнівом, що змусив би таку особу від прийняття таких рішень в її власному житті; 2) як почуття твердого, незмінного переконання, яке має виникнути після повного та неупередженого дослідження доказів чи відсутності певних доказів; 3) комбінація перших двох.

Зазначено, що в доктрині та судовій практиці Англії та Уельсу можливо виокремити наступні підходи до розуміння стандарту доказування «поза розумним сумнівом»: 1) як «високий ступінь ймовірності»; 2) як «ступінь впевненості» (satisfied so that you feel sure).

Було встановлено, що Верховним Судом Канади в своїх рішеннях було вироблено єдиний підхід до розуміння та пояснення стандарту доказування «поза розумним сумнівом», який має наступні характеристики: 1) особа вважається невинною, доки її вина не буде доведена поза розумним сумнівом; 2) такий сумнів не є (не повинен бути) уявним чи фривольним, а повинен бути раціональним та логічно впливати з сукупності доказів чи їх відсутності; 3) лише ймовірності чи правдоподібності недостатньо для визнання особи винуватою; 4) доведеність поза розумним сумнівом не означає абсолютної достовірності, проте така доведеність має наближатися до неї; 5) відсутність розумних сумнівів може відповідати почуттю впевненості у вині особи.

Проаналізовано судову практику Австралії та встановлено, що стандарт доказування «поза розумним сумнівом» є очевидним для більшості населення, так як усі розуміють значення слів «розумний» та «сумнів», й тому присяжні самі встановлюють, що є розумним, а що - ні, в конкретних умовах судового розгляду. Втім, у рамках окремих юрисдикцій Австралії судді вповноважені надавати окремі інструкції (проте, лише встановленої форми), які можуть мати наступні складові: 1) презумпцію невинуватості та покладання обов'язку (тягаря) доведення на сторону обвинувачення; 2) недостатності ймовірності для визнання особи винною; 3) неможливості досягнення абсолютної достовірності в рамках кримінального судочинства;

4) неможливості бути переконаним у вині особи за наявності розумних сумнівів; 5) розумний сумнів не є уявним чи маячливим сумнівом.

У рамках правової системи Нової Зеландії при розумінні стандарту доказування «поза розумним сумнівом» використовується інструкція, вироблена у рішеннях Апеляційного суду Нової Зеландії, що в цілому відповідає підходу, виробленому ВС Канади.

Підрозділ 2.2. «Практика застосування та визначення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на міжнародному рівні» складається з двох пунктів і присвячений дослідженню практики застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» міжнародними судовими інстанціями.

У **пункті 2.2.1. «Теорія та практика застосування стандарту доказування «позарозумним сумнівом» Міжнародним кримінальним судом та ad hoc міжнародними кримінальними трибуналами щодо колишньої Югославії та Руанди»** було встановлено, що на відміну від національних судів англо-американської (загальної) системи права, МКС та ad hoc МТКЮ та МТР не мають присяжних у складі судових палат й тому виходять з позиції, схожої до позиції судів Австралії, згідно з якою судді самі встановлюють критерій розумності сумнівів та доведеності залежно від обставин справи. Втім, у своїх останніх рішеннях МКС надав низку роз'яснень з приводу застосування відповідного стандарту. Відповідно до цих роз'яснень розумний сумнів не може містити в собі уявний чи фривольний сумнів оснований на емпатії чи упередженні. Такий сумнів повинен ґрунтуватися на логіці та здоровому глузді та мати раціональний зв'язок з доказами, відсутністю доказів чи неузгодженістю доказів. При оцінці доказів та визначенні того чи було досягнуто певного доказового порогу прийняття рішення потрібно проводити цілісну оцінку всіх доказів, узятих разом у зв'язку з предметом доказування (спірним фактом) (fact at issue), а не кожного доказу окремо. В рішенні також зазначається, що коли на основі доказів, які були предметом дослідження, можна зробити лише один розумний (обґрунтований) висновок, такий висновок вважається доведеним (встановленим) поза розумним сумнівом.

У **пункті 2.2.2. «Теорія та практика застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» Європейською комісією з прав людини та Європейським судом з прав людини»** зазначено, що ЄСПЛ під «розумним сумнівом» розуміє сумнів, який можна підтвердити наданими судом доказами та який повинен ґрунтуватися на обставинах, що можуть витікати з співіснування достатньо сильних, чітких і взаємно підтверджуючих висновків або аналогічних неспростовних презумпцій факту. ЄСПЛ, застосовуючи стандарт доказування «поза розумним сумнівом», залишає простір для вільного (суб'єктивного) тлумачення. Критерії доведеності не визначені ЄСПЛ, проте його практика ілюструє на прикладі конкретних справ, які докази є достатніми, а які є недостатніми.

Третій розділ «Перспективи застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві та доктрині» складається з двох підрозділів та присвячений дослідженню співвідношення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» з положеннями щодо внутрішнього переконання, вирішення цивільного позову та міжгалузевої преюдиції.

У підрозділі 3.1. «Співвідношення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та внутрішнього переконання» доведено, що стандарт доказування «поза розумним сумнівом» не суперечить концепції внутрішнього переконання, а доповнює її, дещо формалізуючи суб'єктивну складову внутрішнього переконання, надаючи конкретну відповідь на питання достатності наявних доказів для прийняття рішення, що означає відсутність розумних сумнівів у вині особи. Водночас, вимога щодо необхідності доведення вини особи поза розумним сумнівом повинна бути підкріплена належним рівнем обґрунтованості та вмотивованості судових рішень, забезпечуючи наведення судом ходу дослідження доказів, логіку міркувань суду, які докази та аргументи сторін викликали у суду розумні сумніви і яким чином наявні у провадженні докази їх спростували.

У підрозділі 3.2. «Співвідношення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» та вирішення цивільного позову та міжгалузевої преюдиції» аргументовано, що впровадження концепції стандарту доказування у вітчизняну правову систему вимагає перегляду положення про внутрішнє переконання як єдиного критерію прийняття рішення для усіх юрисдикційних процесів. Така зміна може відбутися в силу відмінностей між характером правових наслідків, що настають за результатами розгляду кримінальних та цивільних, господарських, адміністративних справ, а також відносної вартості помилкових рішень. Наслідком таких змін може бути впровадження різних стандартів доказування у відповідних юрисдикційних процесах, які відповідно будуть передбачувати різні рівні достатності доказів (доведеності) для прийняття відповідного рішення.

Звернута увага на те, що впровадження різних стандартів доказування, а саме менш вибагливішого в рамках цивільного судочинства, буде відповідати встановленому законодавцем підходу залишення цивільного позову без розгляду в разі винесення кримінальним судом виправдувального вироку з підстав недоведеності вини обвинуваченого та відсутності складу злочину в його діянні. Таким чином, встановлюється відсутність преюдиційного значення рішення суду в рамках кримінального судочинства (з визначених підстав виправдування обвинуваченого) для вирішення цивільного позову судом у рамках цивільного судочинства, однак такі рішення мають бути враховані при оцінці доказів.

Обґрунтовано, що залишення цивільного позову без розгляду відповідно до ч. 3 ст. 129 КПК України в рамках кримінального судочинства, а так само можливість звернення до суду про відшкодування завданої діянням шкоди, відповідає практиці ЄСПЛ та положенням ЄКПЛ. Здійснення розгляду такого цивільного позову можливе за менш суворішого (високого) стандарту доказування й не суперечить презумпції невинуватості до тих пір, доти такий розгляд здійснюється за правилами цивільного судочинства.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладаються найбільш важливі теоретичні положення дисертаційного дослідження, формуються пропозиції щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства:

1. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» є кримінальним стандартом доказування, який використовується судом при вирішенні питання щодо доведеності вини особи та винесенні судового рішення. Концепції «стандарт доказування» та його виду - «поза розумним сумнівом» властиві наступні ознаки: варіативність стандарту доказування залежно від сфери застосування та предмету розгляду; тісний взаємозв'язок стандарту доказування та тягара (обов'язку) доказування; стандарт доказування є певним критерієм (порогом) прийняття рішення для СПР, встановлюючи певний рівень (міру) доведеності для визнання певного факту існуючим.

2. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» встановлює мету доказування, якою є достовірність як найвищий ступінь ймовірності. Досягнення чи недосягнення такого ступеня ймовірності визначається СПР, що має означати відсутність розумних сумнівів у СПР в (не)існуванні певного факту(ів).

Категорія «істина» не може виступати в якості мети доказування в силу невизначеності самого терміну, обмеженості можливостей пізнання, кримінально-процесуального доказування та особливостей певних кримінально-процесуальних процедур.

3. Ймовірнісний характер судових рішень передбачає можливість допущення помилок. Судові помилки можуть бути двох типів: 1) засудження невинного (Тип I) та 2) виправдування винного (Тип II). Такі помилки пов'язані між собою, і, таким чином, стандарт доказування «поза розумним сумнівом», встановлюючи певний рівень доведеності, виступає в якості механізму розподілу помилок та є відображенням балансу потреб суспільства у безпеці та свободі окремої особистості.

4. Концепція стандарту доказування «поза розумним сумнівом» є творінням прецедентної практики судів системи англо-американського (звичайного) права на рубежі ХУІІІ-ХІХ ст.ст., яка має давню історію.

Головними підходами до розвитку даної концепції є раціоналістичний та теологічний. В рамках першого підходу головним чинником виникнення та розвитку стандарту доказування «поза розумним сумнівом» виступає невизначеність при винесенні судових рішень. В рамках другого підходу корінням даної концепції є спроба побороти релігійні та моральні переживання суддів та присяжних при винесенні судових рішень.

5. На сучасному етапі в рамках національного чи міжнародного рівня відсутній єдиний підхід до визначення стандарту доказування «поза розумним сумнівом», однак можливо виокремити наступні два підходи:

1) відсутність визначення, проте є вказівка на самоочевидність даної концепції та встановлення СПР розумності сумнівів, з якими він стикається при розгляді конкретної справи;

2) надання визначення (роз'яснення).

В рамках другого підходу такі визначення є дуже різноманітними залежно від юрисдикції, у зв'язку з чим можна виділити основні підходи, що використовуються для роз'яснення:

1) як високий ступінь ймовірності;

2) як певний ступінь переконаності (тверде, незмінне переконання, почуття впевненості або як така впевненість, що змусить розважливу особу діяти у її особистих найважливіших справах, або, навпаки, розумний сумнів змусить її утриматися від прийняття рішення);

3) доведеність поза розумними сумнівами або, навпаки, розумний сумнів може логічно з'явитися на підставі повного та неупередженого дослідження наявних у справі доказів, або у разі відсутності певних доказів та неспростовних презумпцій факту;

4) доведеність поза розумним сумнівом не означає абсолютної достовірності («без тіні сумніву»), проте в той же час лише ймовірності чи правдоподібності недостатньо для визнання особи винуватою;

5) доведеність поза розумним сумнівом означає, що може бути зроблений лише один розумний (раціональний) висновок із досліджених у ході судового розгляду доказів чи їх відсутності.

6. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» співвідноситься з концепцією внутрішнього переконання, формалізуючи його психологічний аспект, надаючи відповідь на питання достатності наявних у провадженні доказів для прийняття рішення. Достатність, відповідно до стандарту доказування «поза розумним сумнівом», означає відсутність у СПР розумних сумнівів у вині особи. Таким чином, концепція внутрішнього переконання може бути доповнена вимогою щодо доведеності вини особи поза розумним сумнівом. Водночас, така вимога має бути забезпечена необхідним рівнем обґрунтованості та вмотивованості судових рішень, забезпечуючи наведення судом ходу дослідження доказів, логіку міркувань суду, які докази та

аргументи сторін викликали у суду розумні сумніви і яким чином наявні у провадженні докази їх спростували. З огляду на пряму вимогу подолання стороною обвинувачення розумних сумнівів, необхідно внести зміни до ч. 4 ст. 17 КПК України та викласти її у наступній редакції:

«4. Усі розумні (обґрунтовані) сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи».

7. Впровадження концепції стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальне провадження України відповідає передовому міжнародному, зокрема, європейському рівню судочинства та наближує вітчизняну правову систему до європейських стандартів.

Впровадження концепції стандарту доказування повинно включати перегляд положення про внутрішнє переконання як єдиного критерію прийняття рішення в усіх юрисдикційних процесах. Наслідком цієї вимоги може бути впровадження різних стандартів доказування у відповідних юрисдикційних процесах, які будуть передбачувати різні рівні достатності доказів (доведеності) для прийняття відповідного рішення та обмеження дії міжгалузевої преюдиції. Зокрема, відсутність преюдиційного значення рішення суду в рамках кримінального судочинства (при винесенні судом виправдувального вироку з підстав недоведеності вини обвинуваченого та відсутності складу злочину в діянні обвинуваченого) для вирішення цивільного позову судом в рамках цивільного судочинства в силу дії різних стандартів доказування у відповідних юрисдикційних процесах.

8. Залишення цивільного позову без розгляду в рамках кримінального судочинства, а так само можливість звернення до суду про відшкодування завданої діянням шкоди, відповідає практиці ЄСПЛ та положенням ЄКПЛ. Судовий розгляд такого цивільного позову можливий за менш вибагливішого (високого) стандарту доказування на підставі тих самих доказів та не суперечить презумпції невинуватості до тих пір, доки суд залишається у межах цивільної процедури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Степаненко А. С. Проблеми визначення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» / А. С. Степаненко // Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал». - 2014. - № 6. - С. 225-227.

2. Степаненко А. С. Предмет доказывания: сущность и понятие / А. С. Степаненко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». - 2014. - № 9-2. - Том 2. - С. 123-125.

3. Степаненко А. С. Теорія та практика застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» Європейським судом з прав людини /

А. С. Степаненко // Вісник кримінального судочинства. - 2015. - № 4. - С. 184-191.

4. Stepanenko A. S. Some issues concerning the concept of a «reasonable doubt» in criminal process / A. S. Stepanenko // Науковий журнал «Молодий вчений». - 2015. - № 12.1 (27.1). - С. 144-147.

5. Степаненко А. С. Основні вектори становлення та розвитку стандарту доказування «поза розумним сумнівом» / А. С. Степаненко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». - 2016. - № 38. - Том 2. - С. 129-132.

6. Степаненко А. С. Категория «истина» в уголовном процессе и стандарт доказывания «вне разумного сомнения»: проблема соотношения / А. С. Степаненко // *Lege si viata*. - 2016. - № 9. - Том 2. - С. 137-141.

7. Степаненко А. С. Локальний предмет доказування / А. С. Степаненко // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса) / відпов. за випуск Ю. П. Аленін. - Одеса : Юридична література, 2013. - С. 101-104.

8. Степаненко А. С. «Поза розумним сумнівом» як один із стандартів доказування / А. С. Степаненко // Проблемы государствообразования и правообразования в Украине: Материалы международной научно-практической конференции, г. Симферополь, 13-14 декабря 2013 г. - Симферополь: Научное объединение «Юридическая мысль», 2013. - С. 123-125.

9. Степаненко А. С. Слідчий суддя як суб'єкт прийняття проміжних рішень / А. С. Степаненко // Проблемні питання застосування КПК України в сучасних умовах: матеріали круглого столу (Київ, 4 квітня, 2014 р.). - К.: ФОП Ліпкан О. С., 2014. - С. 188-191.

10. Степаненко А. С. Головний факт доказування / А. С. Степаненко // Правове життя сучасної України : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої ювілею академіка С. В. Ківалова (16-17 травня 2014 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 1 / відп. ред. В. М. Дрьомін. - Одеса : Юридична література, 2014. - С. 714-716.

11. Степаненко А. С. Категорія «Істина» у кримінальному процесі / А. С. Степаненко // Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.) / відп. ред. Ю. П. Аленін. - Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. - С. 90-92.

12. Степаненко А. С. Істина як мета кримінально-процесуального доказування / А. С. Степаненко // VI Всеукраїнські наукові читання з кримінальної юстиції пам'яті професора В. П. Колмакова : матер. Всеукр.

наук. конф. молодих вчених, аспір. та студ. (м. Одеса, 18 квітня 2015 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. В. В. Тіщенко; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». - Одеса: Фенікс, 2015. - С. 513-516.

13. Степаненко А. С. Генезис стандарту доказування «вне разумных сомнений» / А. С. Степаненко // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2015 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. - Одеса : Юридична література, 2015. - С. 352-354.

14. Степаненко А. С. Стандарт «поза разумним сумнівом» в системах американського та англійського правосуддя / А. С. Степаненко // Інформаційне забезпечення розслідування злочинів : матеріали Міжнародного круглого столу (29 трав. 2015 р., м. Одеса) / відп. за вип. : В. В. Тіщенко, О. П. Ващук ; НУ ОЮА ; ПРЦ НАПрН України. - Одеса : Юридична література, 2015. - С. 252-257.

15. Степаненко А. С. Теорія та практика застосування стандарту доказування «поза разумним сумнівом» Європейським судом з прав людини / А. С. Степаненко // Адвокатура: минуле та сучасність: матеріали V Міжнар. наук. конф. (14 листоп. 2015 р., м. Одеса) / уклад. : І. В. Гловюк, О. В. Малахова, Л. Ю. Чекмарьова ; відп. за вип. М. М. Стоянов. - Одеса : Юридична література, 2015. - С. 228-230.

16. Степаненко А. С. Основные векторы развития и становления стандарта доказування «вне разумного сомнения» / А. С. Степаненко // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. - Одеса : Юридична література, 2016. - С. 344-346.

АНОТАЦІЯ

Степаненко А. С. Стандарт доказування «поза разумним сумнівом» у кримінальному провадженні. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. - Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2016.

Дисертація є першим у вітчизняній науці спеціальним комплексним дослідженням стандарту доказування «поза разумним сумнівом» у кримінальному провадженні на основі міжнародного та європейського досвіду в умовах дії КПК України 2012 р.

У дисертації з'ясовано основні вектори розвитку стандарту доказування «поза разумним сумнівом», визначено поняття стандарту доказування «поза

розумним сумнівом», його місце в системі стандартів доказування, а також мету доказування з позиції стандарту доказування «поза розумним сумнівом».

Проаналізовано практику застосування та визначення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» на національному (Австралія, Грузія, Канада, КНР, Нова Зеландія, РФ, СК, США, ФР, ФРН) та міжнародному (ЕСПЛ, МКС, МТКЮ, МТР) рівнях.

Окрему увагу приділено перспективам застосування стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві та доктрині, де було розглянуто співвідношення стандарту доказування «поза розумним сумнівом» з внутрішнім переконанням, вирішенням цивільного позову та міжгалузевою преюдицією.

Сформульовано науково-обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до КПК України щодо дії стандарту доказування «поза розумним сумнівом» у кримінальному провадженні.

Ключові слова: доказування, мета доказування, істина, стандарт доказування, стандарт доказування «поза розумним сумнівом», внутрішнє переконання, міжгалузева преюдиція

АННОТАЦІЯ

Степаненко А. С. Стандарт доказывания «вне разумного сомнения» в уголовном производстве. - Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. - Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2016.

Диссертация является первым в отечественной науке специальным комплексным исследованием стандарта доказывания «вне разумного сомнения» в уголовном производстве на основе международного и европейского опыта в условиях действия УПК Украины 2012 г.

В диссертации определены основные векторы развития стандарта доказывания «вне разумного сомнения», определено понятие стандарта доказывания «вне разумного сомнения», его место в системе стандартов доказывания, а также цель доказывания с позиции стандарта доказывания «вне разумного сомнения».

Проанализирована практика применения и определения стандарта доказывания «вне разумного сомнения» на национальном (Австралия, Грузия, Канада, КНР, Новая Зеландия, РФ, СК, США, ФР, ФРГ) и международном (ЕСПЧ, МУС, МТБЮ, МТР) уровнях.

Отдельное внимание уделено перспективам применения стандарта доказывания «вне разумного сомнения» в отечественном уголовном

процессуальном законодательстве и доктрине, где было рассмотрено соотношение стандарта доказывания «вне разумного сомнения» с внутренним убеждением, разрешением гражданского иска и межотраслевой преюдиции.

Сформулированы научно-обоснованные предложения о внесении изменений и дополнений в УПК Украины относительно действия стандарта доказывания «вне разумного сомнения» в уголовном производстве.

Ключевые слова: доказывание, цель доказывания, истина, стандарт доказывания, стандарт доказывания «вне разумного сомнения», внутреннее убеждение, межотраслевая преюдиция.

SUMMARY

Stepanenko A. S. Standard of proof "beyond a reasonable doubt" in criminal proceedings. - Manuscript.

Thesis for obtaining scientific degree of Candidate of Juridical Science, specialty 12.00.09 - criminal procedure and forensic science; forensic enquiry and operational-search activity. - National University "Odessa Law Academy", Odessa, 2016.

The thesis is the first comprehensive research in domestic science on the standard of proof "beyond a reasonable doubt" in criminal proceedings based on international and European experience under the action of Criminal Procedural Code of Ukraine 2012.

The main theoretical issues of "beyond a reasonable doubt" standard are examined. It is argued that phrase "beyond a reasonable doubt" is a part of more complex concept - standard of proof. "Beyond a reasonable doubt" standard is a criminal standard of proof and has the following features: 1) variability of standard of proof, which is dependent upon the field of application and subject; 2) strong relation between standard and burden of proof; 3) it is a decision threshold for the subject of decision making which sets an evidential level (measure) for a fact to be considered as existent.

It is stated that from "beyond a reasonable doubt" standard standpoint, credibility as the highest level of probability is the only purpose of proving. It is also justified that philosophical category of "truth" is not applicable in the area of criminal process as purpose of proving due to the vagueness of the term and the limitations and constraints of proving in criminal procedure.

On the basis of analysis of key influential works main historical vectors of development and interpretation of "beyond a reasonable doubt" standard were unfolded: 1) rational (as a mean to overcome uncertainty) and 2) theological (as a mean to overcome "burden of sentencing").

It is justified that the standard of proof "beyond a reasonable doubt" doesn't conflict with the concept of "inner conviction," but makes its psychological aspects

more formal by answering the question on sufficiency of present evidence in order to make a criminal procedural decision.

It is asserted that all criminal procedural court decisions are probabilistic in nature and thus inevitableness of judicial errors. These judicial errors may be distributed by setting "beyond a reasonable doubt" standard. It is possible to argue that society (state) put greater weight to Type I errors (false convictions) than to Type II errors (false acquittals).

Analysis of current criminal procedural legislation of Ukraine, and the practices of the European Court of Human Rights, permits the argument that leaving a civil action undecided by a criminal court, and thus giving an opportunity for civil claimant to file the same civil claim before another civil court, fits with the concept of standard of proof. Standard of proof "beyond a reasonable doubt" could only be used in criminal proceedings to answer the ultimate question - whether the defendant is guilty or not. Though civil action is triggered because of criminal misconduct, the acquittal of the defendant is made on a criminal standard which is not applicable in civil trial and which is far higher than civil standard. Accordingly, the civil claimant has a right for compensation, as well as a right to file the same civil claim to the civil trial. Such a procedure is consistent with the practice of the European Court of Human Rights, and does not violate the presumption of innocence enshrined in the Article 6 of the European Convention on Human Rights.

Theoretically justified proposals and changes to the Criminal Procedural Code of Ukraine in the sphere of enforcement of standard of proof "beyond a reasonable doubt" in criminal proceedings are formulated.

Key words: proving, purpose of proving, truth, standard of proof, standard of proof "beyond a reasonable doubt", inner conviction, interbranch prejudice.

Підписано до друку 23.01.2017 р. Формат 60x90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1701-2а.

Видавник і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.